

MATTEÛS
voor
IEDEREEN

deel 2

Voor
Christopher Philip Unwin,
priester en leraar van het geloof,
met dankbaarheid voor de liefde, steun en gebeden
meer dan vijftig jaar lang

MATTEÛS
voor
IEDEREEN

DEEL 2
HOOFDSTUK 16 - 28

Tom Wright

 Uitgeverij Van Wijnen - Franeker

Tweede druk 2020

© Nicholas Thomas Wright 2002, 2004

Oorspronkelijke uitgever Society for Promoting Christian Knowledge,
Londen

Oorspronkelijke titel *Matthew for Everyone*

© Nederlandse editie: Uitgeverij Van Wijnen, Postbus 172, 8800 AD
Franeker, 2008

De Bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan *De Nieuwe Bijbelvertaling*,

© Nederlands Bijbelgenootschap 2004

Vertaling David de Vos

Omslagontwerp Monica Capoferri

Omslagfoto Andrea Rossi

ISBN 9789051943085

NUR 707

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvou-
digd in welke vorm dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming
van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form whatsoever without
previous written permission from the publisher.

INHOUD

<i>Introductie</i>	9
Matteüs 16,1-12	De zuurdesem van de Farizeeën 13
Matteüs 16,13-20	Petrus verklaart dat Jezus de Messias is 16
Matteüs 16,21-28	Jezus voorspelt zijn dood 21
Matteüs 17,1-8	De verheerlijking op de berg 25
Matteüs 17,9-13	De vraag over Elia 28
Matteüs 17,14-21	Geloof dat bergen verzet 32
Matteüs 17,22-27	De tempelbelasting 36
Matteüs 18,1-7	Nederigheid en gevaar 39
Matteüs 18,8-14	Meer over de ‘geringen’ 43
Matteüs 18,15-30	Verzoening en gebed in de gemeenschap 46
Matteüs 18,21-35	De uitdaging van vergeving 51
Matteüs 19,1-9	De vraag over echtscheiding 55
Matteüs 19,10-15	Huwelijk, celibaat en kinderen 58
Matteüs 19,16-22	De rijke jongeman 62
Matteüs 19,23-30	De eersten en de laatsten 65
Matteüs 20,1-16	De arbeiders in de wijngaard 69
Matteüs 20,17-28	De beker die hij moest drinken 73
Matteüs 20,29-34	De genezing van twee blinde mannen 77
Matteüs 21,1-11	Jezus rijdt naar Jeruzalem 80
Matteüs 21,12-22	De tempel en de vijgenboom 84
Matteüs 21,23-32	De vraag over Johannes 89
Matteüs 21,33-46	De gelijkenis van de huurders 93
Matteüs 22,1-14	De gelijkenis van het bruiloftsfeest 97
Matteüs 22,15-22	Belastingen betalen aan Caesar 101

INHOUD

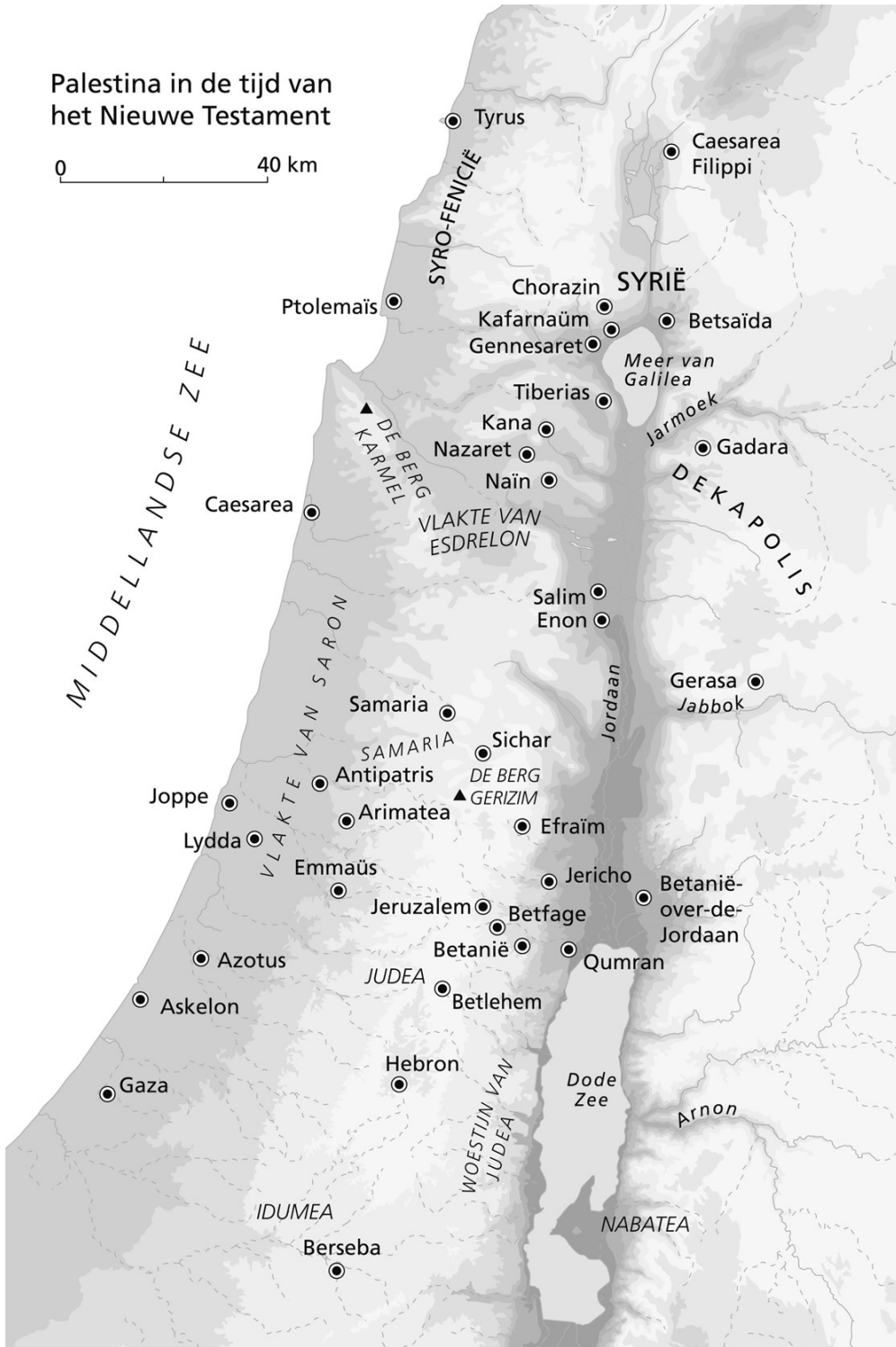
Matteüs 22,23-33	De vraag naar de opstanding	105
Matteüs 22,34-46	Het grote gebod en Davids meester	109
Matteüs 23,1-12	Waarschuwingen tegen schriftgeleerden en Farizeeën	112
Matteüs 23,13-22	Veroordeling van schriftgeleerden en Farizeeën	117
Matteüs 23,23-33	Veroordeling van schriftgeleerden en Farizeeën (2)	121
Matteüs 23,34-39	Oordeel over Jeruzalem en haar leiders	125
Matteüs 24,1-14	Het begin van de weeën	129
Matteüs 24,15-28	De verwoestende gruwel	133
Matteüs 24,29-35	De komst van de Mensenzoon	138
Matteüs 24,36-44	De onverwachte komst	143
Matteüs 24,45-51	De wijze en kwaadaardige slaven	146
Matteüs 25,1-13	De wijze en dwaze meisjes	150
Matteüs 25,14-30	De gelijkenis van de talenten	154
Matteüs 25,31-46	De schapen en de bokken	158
Matteüs 26,1-13	Vorbereidingen voor de dood van Jezus	163
Matteüs 26,14-25	Pesach en verraad	168
Matteüs 26,26-35	Het Laatste Avondmaal	172
Matteüs 26,36-46	Getsemane	177
Matteüs 26,47-56	Jezus wordt gearresteerd	181
Matteüs 26,57-68	Jezus voor Kajafas	185
Matteüs 26,69-75	De ontkenning van Petrus	189
Matteüs 27,1-10	De dood van Judas	193
Matteüs 27,11-26	Jezus en Barabbas voor Pilatus	196
Matteüs 27,27-38	Jezus bespot en gekruisigd	200
Matteüs 27,39-44	Jezus bespot aan het kruis	205
Matteüs 27,45-56	De dood van Gods Zoon	209
Matteüs 27,57-66	De begrafenis van Jezus	214
Matteüs 28,1-10	De opstanding van Jezus	218
Matteüs 28,11-15	De priesters en de bewakers	222

INHOUD

Matteüs 28,16-20	De grote zendingsoopdracht	226
	<i>Woordenlijst</i>	234

Palestina in de tijd van het Nieuwe Testament

0 40 km

INTRODUCTIE

De allereerste keer dat iemand in het openbaar de mensen over Jezus vertelde, was het heel duidelijk: deze boodschap is voor *iedereen*.

Het was een geweldige dag – het wordt wel de geboortedag van de kerk genoemd. De machtige wind van Gods geest had door de volgelingen van Jezus gewaaid, waardoor ze gevuld waren met een nieuwe vreugde en zich van Gods aanwezigheid en kracht bewust waren. Hun leider, Petrus, had een paar weken daarvoor nog gehuild als een baby, omdat hij vloekend en zwerend volgehouden had dat hij niets met Jezus te maken had. Nu stond hij aan een enorme menigte uit te leggen dat er iets was gebeurd wat de wereld voorgoed had veranderd. Wat God voor hem, Petrus, had gedaan, begon Hij nu voor de hele wereld te doen: nieuw leven, vergeving, nieuwe hoop en kracht begonnen te bloeien als lentebloemen na een lange winter. Een nieuw tijdperk was begonnen, waarin de levende God nieuwe dingen zou gaan doen in de wereld – en het zou beginnen op die plaats, op dat tijdstip met de mensen die toen naar hem aan luisterden.

‘De belofte is voor *jullie*,’ zei hij, ‘en voor jullie kinderen en voor iedereen die ver weg is’ (Handelingen 2,39). Het was niet alleen voor de persoon die naast je stond. Het was voor iedereen.

Petrus’ woorden kwamen uit: binnen een opvallend korte tijd verspreidde de jonge beweging zich over het grootste gedeelte van de in die tijd bekende wereld. En één manier waarop de belofte aan *iedereen* bekend werd, was door de geschriften van de eerste christelijke leiders. Deze korte werken – voor het grootste gedeelte brieven en verhalen over

INTRODUCTIE

Jezus – werden wijd verspreid en gretig gelezen. Ze waren nooit bedoeld voor een religieuze of intellectuele elite. Vanaf het eerste begin waren ze bedoeld voor iedereen.

Dit is in onze tijd niet anders. Natuurlijk, het is van belang dat sommige mensen tijd en zorg besteden aan het historische bewijs, de betekenis van de originele woorden (de eerste christenen schreven in het Grieks) en het precieze, bijzondere effect van wat verschillende schrijvers zeiden over God, Jezus, de wereld en zichzelf. Deze serie, de *Bijbel voor iedereen*, is nauwkeurig gebaseerd op de boeken die ons daarover vertellen. Maar het doel van al die boeken is dat de boodschap bekend kan worden bij iedereen, vooral bij mensen die normaal gesproken geen boek met voetnoten en Grieks zouden lezen. Voor dat soort mensen zijn de boeken uit deze serie geschreven. En daarom staat er een woordenlijst achterin, met de belangrijkste woorden die je nodig hebt om verder te kunnen komen en een simpele beschrijving van wat ze betekenen. Telkens als je een woord **vetgedrukt** in de tekst ziet staan, kun je achterin opzoeken hoe het ook alweer precies zat.

Er zijn vandaag de dag natuurlijk veel vertalingen van het Nieuwe Testament beschikbaar. Degene die ik hier aanbied, is gemaakt voor dezelfde soort lezer: een die wellicht niet direct de meer formele, soms zelfs zware toon van sommige standaardvertalingen zou begrijpen. Ik heb uiteraard geprobeerd zo dicht mogelijk bij het origineel te blijven, maar mijn belangrijkste doel is geweest er zeker van te zijn dat de woorden niet alleen tot sommige mensen kunnen spreken, maar tot iedereen.¹

¹ Het vertalen van Wrights Bijbelvertaling uit het Engels zorgt voor te veel afstand van de grondtekst. Daarom wordt voor deze serie de *Nieuwe Bijbelvertaling* (NBV) gebruikt, die met hetzelfde doel is vertaald. Namen en citaten in de lopende tekst zijn waar mogelijk ontleend aan de NBV. [noot van de vertaler]

INTRODUCTIE

Het evangelie van Matteüs presenteert Jezus op een rijke en veelzijdige manier. We krijgen hem te zien als de Messias van Israël, de koning die zal heersen en de wereld zal redden. Hij verschijnt als de Leraar die zelfs groter is dan Mozes. En hij wordt, natuurlijk, gepresenteerd als de Mensenzoon die zijn leven gaf voor ons allemaal. Matteüs ontvouwt het allemaal stap voor stap en nodigt ons uit te leren over de wijsheid van de boodschap van het evangelie en de nieuwe manier van leven die daaruit voortvloeit. Dus hier is het: *Matteüs voor iedereen!*

Tom Wright

MATTEÛS 16,1-12

De zuurdesem van de Farizeeën

¹De Farizeeën en de Sadduceeën kwamen hem op de proef stellen met de vraag hun een teken uit de hemel te tonen. ²Hij gaf hun daarop dit antwoord: ‘Wanneer de avond valt, zegt u: “Morgen mooi weer, want de hemel kleurt rood.” ³En ’s ochtends: “Storm op til, want het rood aan de hemel is dreigend.” De aanblik van de hemel weet u wel te duiden, en de tekenen van de tijd niet? ⁴Dit is een verdorven en trouweloze generatie. Ze verlangt een teken, maar zal geen ander teken krijgen dan dat van Jona.’ Zo liet hij hen staan en vertrok.

⁵De leerlingen voeren naar de overkant, maar waren vergeten brood mee te nemen. ⁶Dus toen Jezus tegen hen zei: ‘Wees terdage op je hoede voor de zuurdesem van de Farizeeën en de Sadduceeën,’ ⁷begonnen ze er met elkaar over te praten dat ze geen brood hadden meegenomen. ⁸Jezus merkte het en zei: ‘Kleingelovigen, waarom bespreken jullie met elkaar dat je geen brood bij je hebt? ⁹Begrijpen jullie het dan nog niet, en herinneren jullie je ook de vijf broden voor de vijfduizend niet, en hoeveel manden jullie weer ophaalden? ¹⁰En ook niet de zeven broden voor de vierduizend en hoeveel manden jullie toen weer ophaalden? ¹¹Hoe is het mogelijk dat jullie niet begrijpen dat ik het niet over brood had? Wees op je hoede voor de zuurdesem van de Farizeeën en de Sadduceeën!’ ¹²Toen begrepen ze dat hij niet bedoelde dat ze op hun hoede moesten zijn voor de zuurdesem in het brood, maar voor het onderricht van de Farizeeën en de Sadduceeën.

In onze tijd worden we overspoeld met tekens. Als je door de stad rijdt, worden je ogen verblind door allerlei soorten tekens, met name ’s avonds. Sommige zijn nodig om je te vertellen waar je wel en niet heen kunt: als je rode en groene lichten negeert, kom je in gevaar. Andere dienen slechts als versiering of geven

MATTEÛS 16,1-12 De zuurdesem van de Farizeeën

informatie. Weer andere wijzen je op bepaalde gebouwen of verlichten ze. Veel tekens zijn gemaakt om je fantasie te prikkelen – en je portemonnee. Reclames flikkeren en flitsen verleidelijk, tot hun boodschap je geheugen is binnengedrongen.

Opgroeien betekent onder andere leren de tekens die van belang zijn, die gehoorzaamd moeten worden, te onderscheiden van tekens die niet belangrijk zijn, die genegeerd kunnen worden (en wellicht ook genegeerd zouden moeten worden). Dit onderscheid is ook nodig als we de **evangelieën** lezen. Soms doet Jezus dingen die hijzelf ‘tekenen’ noemt. Sommige krachtige daden, in het bijzonder zijn genezingen, worden gezien als tekenen van wie hij is. Dit gebeurt met name in het Evangelie van Johannes, maar ook in de andere evangelieën. Deze tekenen zijn bedoeld om opgemerkt, ‘gelezen’ en begrepen te worden door de **leerlingen**, en waarschijnlijk ook door anderen.

Maar als de **Farizeeën** en **Sadduceeën** om een teken vragen, is er iets anders aan de hand. (Ze werkten normaal niet samen, dus ze dachten zeker dat dit een noodsituatie was.) Matteüs zegt dat ze Jezus probeerden te betrappen: het was een proef, een list. Misschien wilden ze hem opnieuw beschuldigen van samenwerking met de duivel (zie 12,24-45). Misschien hoopten ze een aanklacht tegen hem in te kunnen dienen, door hem ervan te betichten dat hij een valse profeet was die tekenen en wonderen gebruikte om Israël af te laten dwalen. Daar hadden de geschriften al voor gewaarschuwd (Deuteronomium 13,1-5). Misschien vond Jezus dat hun uitdaging leek op het cynisme van Israël in de woestijn, toen ze God op de proef stelden om te ontdekken of Hij wel echt bij hen was (Exodus 17,1-7). Hoe dan ook, Jezus weigerde hun eis in te willigen. Hij ging geen tekenen doen op bestelling, alsof hij moest slagen voor een of andere test. Als hij dat zou doen, zou hij God zelf behandelen als een circusartiest.

Natuurlijk deed Jezus allerlei soorten ‘tekenen’. Het evangelie staat er vol mee. En hij verlangde ernaar dat mensen de

MATTEÛS 16,1-12 De zuurdesem van de Farizeeën

‘tekenen van de tijd’ zouden lezen en konden zien hoe de stormwolken samenpakten boven het leven van het volk Israël. Hij wilde dat ze inzagen hoe corrupte leiders, valse leraren en mensen die gericht waren op geweld het land naar een onvermijdelijke ramp leidden, waar alleen **inkeer** en een hernieuwd vertrouwen in Gods **koninkrijk** hen van kon redden. De ironie was dat ze hem vroegen om een teken, maar blind waren voor de vele tekenen om hen heen.

Dus hij weigerde om een speciaal teken voor hen alleen te doen. Zijn machtige werken deed hij uit liefde, niet uit een verlangen om zijn werk te onderwerpen aan een laboratorium-test. Dat soort tekens waren het niet. Het enige teken dat hij zulke mensen zou geven was, zoals hij al eerder zei, het teken van Jona (12,38-42, waar de betekenis ervan wordt uitgelegd). Als mensen alleen met cynisme en kritiek in hun hart naar hem keken, zouden ze niets zien – tot het moment dat het gerucht rondging dat hij opgestaan was uit de dood. Dat zou het laatste en verpletterende teken zijn dat God de hele tijd al bij hem was geweest.

Eigenlijk kwam het natuurlijk hierop neer. Zowel de Farizeeën als de Sadduceeën hadden, op hun eigen manier, doelen, overtuigingen en hoopvolle verwachtingen die ernstig afweken van wat Jezus aanbood. Net als gevestigde politieke partijen, die plotseling inzien dat een nieuwe beweging hun steun dreigt te ondermijnen, willen ze er alles aan doen om het te diskwalificeren. Maar Jezus kent niet alleen hun geheime agenda, hij heeft ook een waarschuwing voor de leerlingen.

Jezus waarschuwt hen voor het zuurdesem van de Farizeeën, net zoals een ouder zijn kind leert niet afgeleid te worden door de flitsende reclames in de stad. Dit was verwarrend voor de leerlingen, die dachten dat Jezus cryptisch verwees naar het brood dat ze vergeten waren mee te nemen. Het is nog verwarrender voor ons, omdat we waarschijnlijk niet weten waar zuurdesem voor staat, tenzij we opgegroeid zijn met kennis over het Jodendom.

MATTEÛS 16,13-20 Petrus verklaart dat Jezus de Messias is

Waar het om gaat, is het volgende. Bij Pesach, een van de grootste Joodse feesten, moest alle zuurdesem uit het huis worden verwijderd. Daarmee wordt de tijd herdacht waarin de kinderen van Israël zo gehaast Egypte moesten verlaten, dat ze geen tijd hadden gedeseemd brood te bakken en het dus maar ongedeseemd aten. Langzamerhand werd 'zuurdesem' een symbool voor iets dat het brood minder zuiver maakt, in plaats van smakelijker. Waarschuwen tegen de 'zuurdesem' van iemands onderwijs betekende waarschuwen tegen manieren waarop de ware boodschap van Gods koninkrijk gecorrumpeerd zou kunnen worden, vervuild of (zoals wij eerder van drank dan van brood zeggen) 'verdund'.

Als we deze hele situatie tweeduizend jaar vooruitschuiven, worden we zelf met de vraag geconfronteerd. Wat zijn onze 'tekenen van de tijd'? Waar vinden we de officiële en onofficiële leiders en leraren, die mensen af laten dwalen? Wat zijn de ware tekens van Gods werk in ons midden? Hoe kunnen we leren, in ons morele en geestelijke leven met elkaar, het verschil te zien tussen tekens die we moeten zien en tekens die we beter kunnen negeren?

MATTEÛS 16,13-20**Petrus verklaart dat Jezus de Messias is**

¹³Toen Jezus in het gebied van Caesarea Filippi kwam, vroeg hij zijn leerlingen: 'Wie zeggen de mensen dat de Mensenzoon is?'

¹⁴Ze antwoordden: 'Sommigen zeggen Johannes de Doper, anderen Elia, weer anderen Jeremia of een van de andere profeten.'

¹⁵Toen vroeg hij hun: 'En wie ben ik volgens jullie?' ¹⁶'U bent de Messias, de Zoon van de levende God,' antwoordde Simon Petrus.

¹⁷Daarop zei Jezus tegen hem: 'Gelukkig ben je, Simon Barjona, want dit is je niet door mensen van vlees en bloed geopenbaard, maar door mijn Vader in de hemel. ¹⁸En ik zeg je: jij bent Petrus,

MATTEÛS 16,13-20 Petrus verklaart dat Jezus de Messias is

de rots waarop ik mijn kerk zal bouwen, en de poorten van het dodenrijk zullen haar niet kunnen overweldigen. ¹⁹Ik zal je de sleutels van het koninkrijk van de hemel geven, en al wat je op aarde bindend verklaart zal ook in de hemel bindend zijn, en al wat je op aarde ontbindt zal ook in de hemel ontbonden zijn.’
²⁰Daarop verbood hij de leerlingen ook maar tegen iemand te zeggen dat hij de Messias was.

De Tibetaanse boeddhisten geloven in de transmigratie van **zielen**. Als iemand sterft, zo zeggen ze, gaat de ziel van die persoon onmiddellijk naar een ander lichaam, het lichaam van een kind dat op dat moment wordt geboren.

Wanneer hun geestelijke leider, de Dalai Lama, sterft, wordt dit geloof van levensbelang. Er wordt een zoektocht ondernomen naar een jongen die geboren is op het moment dat de grote leider stierf. Die jongen wordt vervolgens meegenomen en opgevoed als de nieuwe leider. Iedereen, inclusief de jongen zelf, weet vanaf het eerste begin dat hij de nieuwe Dalai Lama is. Dat klinkt in moderne westerse oren heel vreemd. Het recht van ieder persoon op keuzevrijheid als het gaat om zijn toekomst, vinden wij enorm belangrijk. Zelfs erfgenamen kunnen bij ons afstand doen van de troon. Maar de Dalai Lama heeft geen keus en er bestaat geen twijfel over wie hij is.

In het Jodendom was het heel anders. Veel Joden uit de tijd van Jezus geloofden (en veel Joden vandaag de dag geloven nog steeds) dat God een gezalfde koning zou sturen. Deze koning zou de aanvoerder van de beweging worden, die Israël zou bevrijden van de onderdrukking en eindelijk gerechtigheid en vrede naar de wereld zou brengen. Niemand wist wanneer of waar deze gezalfde koning geboren zou worden, hoewel velen geloofden dat hij een echte afstammeling van koning David zou zijn. God had prachtige beloften gedaan over Davids toekomstige familie. Sommige Joden zouden gewezen hebben op de profetie van Micha 5,1-3 (die Matteüs in hoofdstuk 2 citeert), om aan te geven dat de komende koning in Bethlehem

MATTEÛS 16,13-20 Petrus verklaart dat Jezus de Messias is

geboren zou worden. En het woord dat in de Joodse talen, Hebreeuws en Aramees, ‘gezalfde koning’ betekent, spreken wij meestal uit als ‘**Messias**’.

Hoe zou de Messias zijn? Hoe konden mensen weten dat hij was gekomen? Niemand wist het precies, maar er waren veel theorieën. Velen zagen hem als een oorlogskoning die de heidense legers zou verslaan en Israël zou bevrijden. Velen zagen hem als degene die de **tempel** zou zuiveren en er een plaats van ware aanbidding van maken. Iedereen die in zo’n komende koning geloofde, wist dat hij de geschriften van Israël zou vervullen en Gods **koninkrijk** eindelijk werkelijkheid zou maken, op aarde zoals het in de **hemel** was. Maar niemand had echt helder voor ogen hoe het er allemaal concreet uit ging zien. In de eerste eeuw zijn er verscheidene figuren geweest die zeiden dat ze de Messias waren. Ze kwamen en gingen, verzamelden een groep volgelingen, die uit elkaar viel zodra hun leider door de autoriteiten werd opgepakt. Eén ding was zeker. Bekendstaan als iemand die aanspraak maakte op de titel Messias betekende aandacht trekken van het gezag en vrijwel zeker vijandigheid over je afroepen.

Dus toen Jezus zijn vraag wilde stellen aan zijn volgelingen, nam hij ze eerst mee naar een plek ver weg van hun normale werkgebied. Caesarea Filippi ligt in het verre noorden van Israël, ver buiten het territorium van Herodes Antipas, een goede twee dagen lopen vanaf het meer van Galilea. Zelfs de vorm van zijn vraag is bedekt, in het **evangelie** van Matteüs althans: ‘Wie zeggen de mensen dat de **Mensenzoon** is?’, oftewel, ‘Wie zeggen de mensen dat deze persoon hier, met andere woorden (maar zonder het te zeggen) ikzelf, ben?’ Jezus moet het antwoord dat hij krijgt, geweten hebben, maar hij wilde dat de **leerlingen** het hardop zeiden.

De leerlingen geven een beeld van de algemene reactie – wat ons veel zegt over de manier waarop Jezus door het grote publiek werd gezien. Niet ‘lieve Jezus, zachtmoedig en mild’, niet de gezellige, troostvolle kindervriend. Eerder een van de

MATTEÛS 16,13-20 Petrus verklaart dat Jezus de Messias is

wilde profeten uit het recente of verre verleden, die waren opgestaan en Gods woord zonder angst hadden gesproken tegen kwaadaardige en opstandige koningen. Jezus gedroeg zich als een profeet: niet alleen ‘iemand die de toekomst voor-spelde’, maar iemand die Gods spreekbuis was tegen onrecht en kwaadaardigheid op de plaatsen waar de macht gezeteld was.

Maar binnen dit profetische werk lag een andere dimensie verborgen en Jezus geloofde – anders had hij de vraag misschien niet eens gesteld – dat zijn volgelingen zijn geheim te pakken hadden. Hij was niet slechts Gods spreekbuis. Hij was Gods Messias. Hij sprak niet alleen Gods woord tegen de kwaadaardige machthebbers in die tijd. Hij was Gods koning, die hen zou vervangen. Dat was inderdaad de conclusie waar ze toe gekomen waren en Petrus neemt de rol van woordvoerder op zich: ‘U bent de Messias,’ zegt hij, ‘de Zoon van de levende God.’

Het is belangrijk dat het duidelijk is dat op dit punt in het verhaal de woorden ‘**Zoon van God**’ niet ‘de tweede persoon in de Drie-eenheid’ betekenen. Men dacht nog niet dat de komende koning zelf goddelijk zou zijn – hoewel sommige dingen die Jezus deed en zei de leerlingen al wel in verwarring zullen hebben gebracht. Deze verwarring zou pas worden opgelost als ze, na zijn **opstanding**, inzagen en geloofden dat zijn band met Israëls ene God al die tijd nog veel persoonlijker was geweest dan ze ooit gedacht hadden. Nee: de woorden ‘Zoon van God’ waren Bijbelse woorden, die erop wezen dat de koning een bijzondere relatie met God had, en aangesteld was als zijn speciale vertegenwoordiger (zie, bijvoorbeeld, 2 Samuël 7,14, Psalm 2,7).

Al snel na de opstanding van Jezus begonnen zijn volgelingen ervan overtuigd te raken dat dezelfde woorden een heel nieuwe betekenis hadden, die niemand tot dan toe had kunnen bedenken. Maar het is belangrijk, als we dit tekstgedeelte willen begrijpen, dat we er niet meer in lezen dan er staat. Wat

MATTEÛS 16,13-20 Petrus verklaart dat Jezus de Messias is

Petrus en de anderen zeiden, was: ‘U bent de ware koning. U bent degene op wie Israël heeft gewacht. U bent Gods aangenomen Zoon, degene over wie de Psalmen en de profeten hebben gesproken.’

Ze wisten dat het gevaarlijk was. Met deze uitspraak werden ze niet alleen onderdeel van een profetische beweging, die in Gods naam de bestaande autoriteiten zou uitdagen. Ze namen deel aan een koninklijke uitdaging. Jezus was de ware koning! Dat betekende dat Herodes – en zelfs Caesar, ver weg – maar beter op konden passen. En wat betreft de tempelautoriteiten...

Eerst lijkt het alsof Jezus hun dromen gewoon ondersteunt. Toen Petrus verklaard had dat Jezus de Messias is, had Jezus ook iets te zeggen over Petrus. De naam ‘Petrus’ of, in zijn Aramese moedertaal ‘Kefas’, betekent ‘rots’ of ‘steen’. Petrus was bereid te zeggen dat Jezus de Messias is. Daarom was Jezus bereid te zeggen dat, in dit verband, Petrus zelf het fundament zou zijn voor zijn nieuwe bouwwerk. Net zoals God aan Abram de naam Abraham gaf, aanduidend dat hij de vader van vele volken zou zijn (Genesis 17,5), zo geeft Jezus Simon de nieuwe naam Petrus, de Rots.

Bovendien zien we hier opnieuw het verhaal uit de Bergrede, over een wijze man die zijn huis bouwt op de rots (7,24). Jezus verklaart dat hij dat nu ook gaat doen. Net als bij de Bergrede moeten we ons hier op de achtergrond de grote stad Jeruzalem voorstellen, gebouwd op de rotsheuvels van de berg Sion. In sommige Joodse tradities werd de tempel in Jeruzalem gezien als de plaats waar hemel en aarde elkaar raakten en waar de poorten van de onderwereld ook te vinden waren. Jezus stelt hier dat hij dit centrale onderdeel van Gods wereld gaat herbouwen.

Jezus zal geen echte stad bouwen of een echte tempel. Hij gaat een gemeenschap bouwen, bestaande uit allen die een verbond met hem sluiten, omdat hij Gods gezalfde koning is. En deze beweging, deze gemeenschap, start hier en nu, in Caesarea Filippi met de verklaring van Petrus.

MATTEÛS 16,21-28 Jezus voorspelt zijn dood

Voor nu moet dit volledig geheim blijven. Uitlekken zou dodelijk zijn. Maar aan hen die met Petrus instemmen dat Jezus van Nazaret echt Gods Messias is, wordt deze belofte gedaan: door dit verbond zullen zij de mensen worden door wie de levende God de wereld zal herstellen en hemel en aarde in hun nieuwe staat van vrede en recht zal brengen. Petrus zal, door deze **geloofs**verklaring, het beginpunt van deze gemeenschap zijn. Petrus heeft nog veel te leren en veel mislukkingen te overwinnen – inclusief één in het gedeelte direct hierna. Maar zelfs dat is een onderdeel van het proces. Jezus' nieuwe gemeenschap zal immers gewoon bestaan uit vergeven zondaren.

MATTEÛS 16,21-28**Jezus voorspelt zijn dood**

²¹Vanaf die tijd begon Jezus zijn leerlingen duidelijk te maken dat hij naar Jeruzalem moest gaan en veel zou moeten lijden door toedoen van de oudsten, de hogepriesters en de schriftgeleerden, en dat hij gedood zou worden, maar op de derde dag uit de dood zou worden opgewekt. ²²Petrus nam hem ter zijde en begon hem fel terecht te wijzen: 'God verhoede het, Heer! Dat zal u zeker niet gebeuren!' ²³Maar Jezus keerde hem de rug toe met de woorden: 'Ga terug, achter mij, Satan! Je zou me nog van de goede weg afbrengen. Je denkt niet aan wat God wil, maar alleen aan wat de mensen willen.'

²⁴Toen zei Jezus tegen zijn leerlingen: 'Wie achter mij aan wil komen, moet zichzelf verloochenen, zijn kruis op zich nemen en mij volgen. ²⁵Want ieder die zijn leven wil behouden, zal het verliezen, maar wie zijn leven verliest omwille van mij, zal het behouden. ²⁶Wat heeft een mens eraan de hele wereld te winnen als hij er het leven bij inschiet? Wat zou een mens niet overhebben voor zijn leven? ²⁷Wanneer de Mensenzoon komt, in gezelschap van

MATTEÛS 16,21-28 Jezus voorspelt zijn dood

zijn engelen en bekleed met de stralende luister van zijn Vader, dan zal hij iedereen naar zijn daden belonen. ²⁸Ik verzeker jullie: sommigen van de hier aanwezigen zullen niet sterven voor ze de komst van de Mensenzoon en zijn koninklijke heerschappij hebben meegemaakt.’

Toen Lewis Carroll door zijn verhaal *Alice in Wonderland* beroemd was geworden, besloot hij aansluitend een tweede boek te schrijven, waarin hijzelf en zijn lezers omgekeerd moesten leren denken. In *Door de spiegel* schiep hij een spiegelbeeldwereld. Als je in die wereld ergens probeert te komen, ontdek je dat het geen zin heeft ernaartoe te lopen. Na een tijdje lopen zie je namelijk dat je verder weg bent dan eerst. Om er te komen, moet je op weg gaan in de schijnbaar tegenovergestelde richting. Je moet voortdurend je hersens kraken, om al je dagelijkse activiteiten in spiegelbeeld te doen. Als je ooit geprobeerd hebt je eigen haar te knippen of je baard bij te werken in de spiegel, dan weet je hoe moeilijk dat is.

Wat Jezus hier aan zijn **leerlingen** vraagt, is dat ze leren op een vergelijkbare manier omgekeerd te denken. Maar dat is vooralsnog totaal onmogelijk voor ze. Petrus heeft zojuist, namens hen allen, Jezus verteld dat wat hun betreft hij niet zomaar een profeet is, maar Gods gezalfde koning, de **Messias**. De normale volgende stap zou zijn om een strategie te bedenken. Als hij de koning is en zijn mensen als het huis op de rots zullen zijn, dan moeten ze uitvogelen hoe ze af kunnen komen van de huidige koningen en **priesters** die Israël leiden (of eigenlijk misleiden).

De voor de hand liggende oplossing is: optrekken naar Jeruzalem, onderweg aanhangers oppikken, je moment kiezen, je gebeden zeggen, een verrassingsaanval uitvoeren, de **tempel** overnemen en Jezus als koning aanstellen. Dat is hoe Gods **koninkrijk** zal komen! Dat is de manier waarop ‘de **Mensenzoon**’ verhoogd zal worden in zijn koninkrijk! We mogen wel aannemen dat ze zoiets in gedachten hadden.

MATTEÛS 16,21-28 Jezus voorspelt zijn dood

Het voorstel van Jezus is een door-de-spiegel-kijken-versie daarvan. Ja, we zullen naar Jeruzalem gaan. Ja, het koninkrijk van God komt eraan en het komt snel. Ja, de Mensenzoon zal verhoogd worden als koning, rechtsprekend over de wereld. Maar de route naar dit koninkrijk is via de weg die exact het tegenovergestelde is van wat de leerlingen – en met name Petrus – in gedachten hadden. Het houdt lijden en dood in. Jezus zal inderdaad de confrontatie aangaan met de heersers en autoriteiten, de hoofdpriesters en de **wetgeleerden** in Jeruzalem. Maar zij lijken straks het gevecht te winnen, hij niet. Daarna zal hij uit de dood worden opgewekt, vertelt Jezus hun, maar noch Petrus noch de anderen begrijpen hier wat hij daarmee zou kunnen bedoelen.

Het enige dat ze weten, is dat hij onzin uitkraamt, gevaarlijke onzin. Petrus reageert zonder verder na te denken en dat is niet voor het laatst in het verhaal (zie 26,69-75). De ‘rots’ waarvan Jezus zei dat hij zijn kerk erop zou bouwen blijkt, voor nu, drijfzand te zijn. We voelen het huis kantelen, klaar om in te storten al voordat het gebouwd is. Jezus gebruikt voor Petrus woorden die hij eerder voor de aartsvijand, de **Satan** zelf, gebruikte (4,10). Het gedeelte bevat een ernstige waarschuwing voor iedereen die geroepen wordt voor een taak in Gods kerk: degene aan wie de grootste beloften en opdrachten werden gegeven, is degene die de scherpste terechtwijzing verdiende.

Net als Paulus in zijn brieven, benadrukt Jezus dat God anders denkt dan wij sterfelijke mensen. God ziet alles omgekeerd. Of misschien moeten we juist zeggen dat God alles op de goede manier ziet, en wij alles omgekeerd zien. Opnieuw Paulus: nu kijken we nog in een spiegel vol raadsels, maar uiteindelijk zullen we zien zoals God ziet (1 Korintiërs 13,12).

Als dat eenmaal duidelijk is, volgt de oproep om Jezus te volgen, een oproep die door de eeuwen heen klinkt als een grote klok in een kerk ver weg, ons wegroepend van waar we ook maar mee bezig zijn. Stel je voor dat die klok als een echo

MATTEÛS 16,21-28 Jezus voorspelt zijn dood

door de straten van jouw stad klinkt: Neem je kruis op en volg mij, neem je kruis op en volg mij. Stel je voor hoe het geluid weerklinkt in winkels en kantoren, in klaslokalen en ziekenhuizen, in drukke studentenhuizen en eenzame appartementen: Neem je kruis op en volg mij. Stel je voor hoe mensen uit hun huizen komen om te zien waar dat geluid vandaan komt, te luisteren naar deze grote klok. En daar, voor hen uit, loopt Jezus, een boeiende en mysterieuze figuur. Neem je kruis op en volg mij.

Hem volgen, kost je alles en geeft je alles. Geen halve maatregelen op deze reis. Het wordt net als zwembles: als je je voeten op de bodem van het zwembad houdt, krijg je nooit door hoe het moet. Je moet je leven verliezen om het te vinden. Wat heb je eraan dat je je voeten op de bodem houdt, als het water te diep wordt? Je hebt de keuze: zwemmen of verdrinken. Schijnbare veiligheid, lopen op de bodem, is niet langer mogelijk.

Jezus deed verbijsterende uitspraken over wat er in het leven van zijn eerste volgelingen zou gebeuren. Veel mensen zijn in verwarring gebracht door deze stellingen, om de simpele reden dat ze het belang van het einde van het verhaal niet hebben ingezien. De woorden over 'de komst van de Mensenzoon en zijn koninkrijk' en dergelijke gaan niet over wat wij de 'tweede komst' van Jezus noemen. Zij gaan over zijn *vrijspraak*, die volgt op zijn lijden. Ze worden vervuld wanneer hij uit de dood opstaat en 'alle macht in de **hemel** en op de aarde' ontvangt (28,18).

Jezus doet net zulke grote beloften aan hen die hem vandaag de dag volgen. Hij is al opgestaan uit de dood en hij is al de verhoogde Heer van de wereld. We hoeven niet te wachten op zijn vrijspraak, zoals zij. Het is al gebeurd. Nog steeds geldt, dat hem volgen betekent dat we moeten leren omgekeerd te denken, in spiegelbeeld: wat de wereld belangrijk vindt, is dwaasheid en wat de wereld dwaas vindt, is de echte wijsheid. Houd je vast aan je leven, dan zul je het verliezen. Geef alles

MATTEÛS 17,1-8 De verheerlijking op de berg

wat je hebt om Jezus te volgen, inclusief het leven zelf, en je zult het ontvangen. Het lijkt erop dat er in elke generatie een paar mensen bereid zijn Jezus serieus te nemen en hem op zijn woord te geloven. Stel dat jij daar een van was?

MATTEÛS 17,1-8**De verheerlijking op de berg**

¹Zes dagen later nam Jezus Petrus, Jakobus en diens broer Johannes met zich mee een hoge berg op, waar ze alleen waren. ²Voor hun ogen veranderde hij van gedaante, zijn gezicht straalde als de zon en zijn kleren werden wit als het licht. ³Plotseling verschenen aan hen Mozes en Elia, die met Jezus in gesprek waren. ⁴Petrus nam het woord en zei tegen Jezus: ‘Heer, het is goed dat wij hier zijn. Als u wilt zal ik hier drie tenten opslaan, een voor u, een voor Mozes en een voor Elia.’ ⁵Hij was nog niet uitgesproken, of de schaduw van een stralende wolk gleed over hen heen, en uit de wolk klonk een stem: ‘Dit is mijn geliefde Zoon, in hem vind ik vreugde. Luister naar hem!’ ⁶Toen de leerlingen dit hoorden, wierpen ze zich neer en verborgen uit angst hun gezicht. ⁷Jezus kwam dichterbij, raakte hen aan en zei: ‘Sta op, jullie hoeven niet bang te zijn.’ ⁸Ze keken op en zagen niemand meer, Jezus was alleen.

De berg Tabor is een grote, ronde heuvel in het midden van Galilea. Als je er vandaag de dag met een groep pelgrims heen gaat, moet je de bus uitstappen en een taxi naar de top nemen. Men zegt dat God heel erg blij is met de Tabortaxichauffeurs, omdat er in die paar minuten, waarin er op de smalle bergweg op en neer wordt gescheurd, meer gebeden wordt dan de tijdens de rest van de dag, of zelfs de week. (Dat heb ik ook over andere plekken horen zeggen, maar bij de berg Tabor geloof ik het graag.)

MATTEÛS 17,1-8 De verheerlijking op de berg

De berg Tabor is volgens de traditie de plaats van de verheerlijking, de buitengewone gebeurtenis die Matteüs, Marcus en Lucas allemaal over Jezus vertellen. We weten in feite niet zeker of het daar is gebeurd. Het kan ook heel goed dat Jezus samen met Petrus, Jakobus en Johannes – de mensen die het dichtst bij hem stonden – de berg Hermon op ging. Die ligt dichtbij Caesarea Filippi, de plek van het vorige gesprek. Hermon is meer afgelegen en ontoegankelijk, wat natuurlijk de reden is dat groepen pelgrims al tijdenlang liever de Tabor opklimmen. Vanaf beide bergen heb je een adembenemend uitzicht op Galilea, dat uitgestrekt voor je ligt.

Maar Jezus en zijn drie vrienden keken niet naar het uitzicht. Ze hadden iets veel buitengewoners waarop ze zich konden richten – iets dat zo bijzonder is, in feite, dat veel mensen het moeilijk kunnen geloven. Maar het verhaal is zo vreemd – niet in de laatste plaats het rare voorstel om drie tenten te bouwen, dat Petrus er ineens uitflapt! – dat veel geleerden het er nu over eens zijn dat er echt een vergelijkbare historische gebeurtenis moet zijn geweest. Er zijn zelfs verscheidene andere incidenten vastgelegd, waar vergelijkbare dingen gebeurden toen mensen erg dichtbij God kwamen in vreugdevol gebed.

Dit wijst ons op iets belangrijks. Men suggereert vaak dat Jezus helder straalde omdat hij goddelijk was, en dat dit een visioen van zijn goddelijkheid was, die anders geheim bleef. Maar Lucas vertelt dat Mozes en Elia ook stralen, dus dat kan het niet betekenen. Mozes en Elia zijn niet goddelijk. Bovendien had Jezus zelf al eerder in het **evangelie** van Matteüs gezegd dat alle mensen van God als sterren zouden stralen in Gods **koninkrijk** (13,43, geciteerd uit Daniël 12,3). De schrijvers van het Nieuwe Testament zien menselijkheid zelf als iets glorieus. De perfecte menselijkheid van Jezus geeft een voorbeeld van de glorie, waarin al zijn volgelingen eens zullen delen. De eerste christenen zouden zeggen dat als je de goddelijkheid van Jezus wilt zien, je – hoe verrassend ook – naar zijn lijden en schaamtevolle dood moet kijken. Als dat raad-

MATTEÛS 17,1-8 De verheerlijking op de berg

selachtig lijkt, is het een raadsel waar we, volgens de eerste christenen, mee moesten leren leven.

Eigenlijk laat de scène van de verheerlijking op de berg (zoals het meestal genoemd wordt) een vreemde parallel en een vreemd contrast zien met de kruisiging (Matteüs 27,33-54). Als je gaat nadenken over de ene, is het een goed idee de andere ook in gedachten te houden, als een soort achtergrond. Hier, op een berg, is Jezus geopenbaard in glorie. Daar, op een heuvel buiten Jeruzalem, is Jezus geopenbaard in schaamte. Hier zijn z'n kleren wit als licht, daar zijn ze van hem afgetrokken en hebben soldaten erom gedobbeld. Hier staan Mozes en Elia naast hem, twee van de grootste helden van Israël, die de **wet** en de profeten vertegenwoordigen. Daar hangen twee misdadigers naast hem, als vertegenwoordiging van het niveau waar toe Israël is gezonken, in opstandigheid tegen God. Hier overschaduwet een heldere wolk het geheel, daar komt er duisternis over het land. Hier flapt Petrus eruit hoe prachtig het allemaal is. Daar verbergt hij zich in schaamte, nadat hij zelfs ontkend had Jezus te kennen. Hier verklaart een stem van God zelf dat dit zijn prachtige zoon is, daar roept een heidense soldaat in verrassing uit dat dit echt Gods Zoon was.

De bergtop legt de heuveltop uit – en andersom. Misschien begrijpen we beide pas echt als we ze naast elkaar zien. Leer om de glorie in het kruis te zien, leer om het kruis te zien in de glorie. Dan ben je begonnen het lachen en het huilen van de God die zich verbergt in de wolk samen te voegen, de God die bekend wordt door de vreemde figuur van Jezus zelf. Dit verhaal gaat natuurlijk over de verrassing van de kracht, liefde en schoonheid van God. Maar de boodschap is dat we moeten leren diezelfde kracht, liefde en schoonheid in Jezus te herkennen en ernaar te zoeken in zijn stem – niet in de laatste plaats wanneer hij ons zegt om ons kruis op ons te nemen en hem te volgen.

Matteüs laat hier, net als elders, de parallel tussen Jezus en Mozes duidelijk zien. Mozes leidde de kinderen van Israël uit

MATTEÛS 17,9-13 De vraag over Elia

Egypte en ging, voordat hij zijn taak afmaakte, de berg Sinaï op om de wet te ontvangen. Hij ging opnieuw naar boven toen de Israëlieten de wet ernstig gebroken hadden, om voor hen te bidden en te smeken om Gods genade. (Elia ontmoette God ook op een bijzondere manier op de berg Sinaï, maar Matteüs richt zich in zijn hele evangelie op de manier waarop Jezus op Mozes lijkt, maar meer is dan hij was.) Aan het einde van Mozes' leven belooft God het volk een profeet zoals hij te sturen (Deuteronomium 18) en gaf hij dit gebod: je moet naar hem luisteren. Hier ontmoet Mozes opnieuw God op de berg en de stem uit de wolk vestigt nu de aandacht op Jezus, waarmee bevestigd wordt wat Petrus in het vorige hoofdstuk zei. Jezus is niet zomaar een profeet, hij is Gods eigen Zoon, de **Messias**, en God verheugt zich in wat hij doet. Wat tegen de **leerlingen** wordt gezegd, geldt dus net zo goed voor ons. Als je de weg wilt vinden – de weg naar God, de weg naar het beloofde land – dan moet je naar hem luisteren.

MATTEÛS 17,9-13

De vraag over Elia

⁹Toen ze van de berg afdaalden, gebod Jezus hun: ‘Praat met niemand over wat jullie hebben gezien voordat de Mensenzoon uit de dood is opgewekt.’ ¹⁰De leerlingen vroegen hem: ‘Waarom zeggen de schriftgeleerden toch dat Elia eerst moet komen?’ ¹¹Hij antwoordde: ‘Elia zou inderdaad komen en alles herstellen. ¹²Maar ik zeg jullie dat Elia al gekomen is, ze hebben hem alleen niet herkend, en ze hebben met hem gedaan wat ze wilden. Zo zal ook de Mensenzoon door hun toedoen moeten lijden.’ ¹³Toen begrepen de leerlingen dat hij op Johannes de Doper doelde.

Na afloop van de lezing liep de jonge student zenuwachtig naar de professor. Hij was al een tijdje aan het nadenken over pro-

MATTEÛS 17,9-13 De vraag over Elia

motiewerk na zijn afstuderen, en van de lezingen van deze leraar genoot hij het meest. Kon hij hem misschien even spreken?

De professor nodigde hem uit in zijn indrukwekkende studeerkamer. Boeken stonden plafondhoog tegen de wanden, papieren vulden het bureau. Terwijl hij zich erg ongeschikt begon te voelen, legde de student wat gebrekkig uit waarin hij geïnteresseerd was en wat hij mooi vond aan de lezingen. Hij vroeg zich af of hij wat advies kon krijgen over verder studeren. De professor stelde hem een paar vragen, deed een paar suggesties en zei vervolgens tegen de student dat hij naar het faculteitsbureau moest gaan en het benodigde formulier moest invullen.

De student had van vrienden gehoord hoe deze dingen normaal gingen. Gespannen vroeg hij of er ook een soort officieel interview zou moeten komen, iets van een keuring om te zien of hij wel goed genoeg was.

‘Dat hebben we net gehad,’ antwoordde de professor, terwijl hij met een glimlach meeliep naar de deur.

Ik weet dat dit waargebeurd is, omdat ik natuurlijk die student was.

Opeens zag de wereld er anders uit. Ik verwachtte een nieuwe fase in het proces en nu ontdekte ik dat ik daar al doorheen was en de wereld daarachter binnen was gestapt – in mijn geval de wereld van promotiestudie, lange uren in bibliotheken en de worsteling van het schrijven van een proefschrift. Maar dat gevoel dat je een stap verder blijkt te zijn dan je dacht, is precies wat de **leerlingen** voelden in dit vreemde kleine gesprek met Jezus, direct na de verheerlijking op de berg.

‘Waarom zeggen de **schriftgeleerden** dat Elia eerst moet komen?’ Wij denken misschien dat dit een vreemde vraag is. Maar dat is het helemaal niet. Ze dachten precies te weten hoe alles zou gaan lopen, als een soort spoorboekje in hun hoofd. Daar staan we, op het perron, wachtend op de sneltrein die langs het station raast richting de grote stad. We weten dat onze trein, de kleine die bij alle stations stopt, een paar minu-

MATTEÛS 17,9-13 De vraag over Elia

ten daarna komt. Dan komt, tot onze verrassing, onze trein eerst. Wat is er gebeurd? Waarom zegt het spoorboekje dat de sneltrein eerst moet komen?

Ah, zegt de stationschef, het ging zo snel dat je hem gemist hebt. Je draaide je om, ging een kop koffie halen en toen je even weg was, kwam de trein langs. Ah, zegt Jezus, Elia staat inderdaad ingepland vóór de **Messias**. En dat klopt nog steeds! Sterker nog, hij is er al geweest en alweer vertrokken. Jullie keken niet op de juiste plek, of op de juiste manier. Hij heeft zijn werk al gedaan. En (dat betekent) ja, dit is echt jullie trein. Dit is echt de Messias.

Waar kwam hun spoorboekje dan vandaan? Uit hun geschriften, het Oude Testament, zoals vrijwel alles in het jodisme. De profeet Maleachi heeft voorspeld dat God de profeet Elia zou sturen, om het volk voor te bereiden op de 'grote en ontzagwekkende dag van de Heer' (3,23 NBV). Elia had het volk met angstaanjagende strengheid gezuiverd, voorafgaand aan zijn eigen moment van verschrikking, oog in oog met God op de berg (1 Koningen 19). Uiteindelijk werd hij in een werfelwind opgenomen in de **hemel**. Het gerucht ging dat hij misschien niet echt dood was gegaan en dat hij misschien op een dag terug zou komen.

Maleachi maakt die hoop concreet en specifiek en sommige andere latere Joodse teksten herhalen dit in verscheidene vormen. Een van die teksten, de Wijsheid van Jezus Sirach, die ook wel 'Ecclesiastus' genoemd wordt (geschreven rond 200 v. C.), spreekt over Elia die 'de stammen van Jakob herstelt' (48,10). Joden uit die tijd verwezen vaak op die manier naar hun volk. 'Israël' was de speciale naam die God aan de aartsvader Jakob had gegeven.

Zij die zulke teksten bestudeerden en onderwezen (de schriftgeleerden) ontwikkelden op basis daarvan een soort tijdschema. Als het echt erg werd, zou God Elia zenden om Israël voor te bereiden. Als vervolgens de Messias kwam, zou die het werk overnemen.